

SUMMARY

O. Kybicka. The forming of ethnological competence of students of pedagogical collage.

In clause the process of forming of ethnological competence of students of pedagogical collage, the main means and principles are opened. The expedience of ethnology facilities application in an educational-educate process of pedagogical collage is stipulated.

Key words: ethnological competence, ethnologic, means of ethnologic, principles.

УДК 159.126:371.15

А. В. Кучер

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

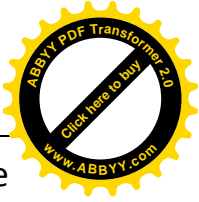
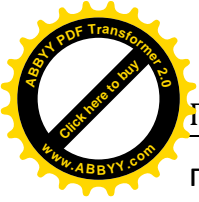
ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-АГРАРНИКІВ

У статті розкрито особливості проведення тренінгу «Професійне спілкування економіста-аграрника». Представлено зміст та структуру тренінгу, детально описано принципи проведення тренінгу. Наголошено на необхідності застосування тренінгу в системі вищої аграрної освіти для підготовки майбутніх фахівців агроекономічного профілю до професійного спілкування.

Ключові слова: тренінг, уміння, професійне спілкування, формування, економіст-аграрник, принципи, технологічний підхід.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку теорії і практики професійної освіти вельми актуальною є проблема ефективної організації навчального процесу, що пов'язано передусім з розробленням методів і технологій формування вмінь професійного спілкування майбутніх фахівців. Зацікавлення теоретиків і практиків технологізацією навчання спонукає по-новому поглянути на проблему взаємозв'язку форм, методів і засобів формування професійно-комунікативних умінь, оскільки сучасні тренінгові технології є однією з найпопулярніших форм навчання. Потреба впровадження таких технологій ґрунтується на тому, що студенти агроекономічного профілю мають розглядати мовні явища не стільки в системно-структурному аспекті, скільки у взаємозв'язку мови з професійним спілкуванням.

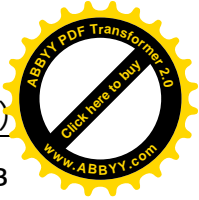
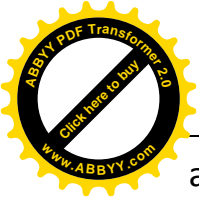
Аналіз актуальних досліджень. В психолого-педагогічній науці нині немає загальноприйнятої дефініції тренінгу, при цьому практично всі дослідники сходяться на тому, що цей термін має англійське походження й у перекладі означає навчання, виховання, підготовка. Водночас слід підкреслити, що тренінг не є чимось кардинально новим, адже систему тренінгів було ефективно використано ще в 30-х рр. ХХ ст., інша справа, що форми тренінгу з часом модернізуються [1, 310–311]. У вітчизняній

психолого-педагогічній науці тренінги почали активно розроблятися лише наприкінці ХХ ст., проте сучасна педагогічна наука нараховує більше 100 різних видів тренінгів, серед яких, на думку Л. А. Медвідь, у процесі підготовки фахівців економічного профілю доцільно використовувати такі їх групи: професійний тренінг (бізнес-тренінг, корпоративний, маркетинг-тренінг та ін.); тренінг лідерства (проблем конкуренції та влади, управління конфліктами й ін.); соціально-психологічний тренінг, зорієнтований на розвиток соціально-психологічних характеристик особистості; комунікативний тренінг (ведення переговорів, спілкування, формування комунікативних умінь) [4]. Проте, як стверджує О. В. Сидоренко, будь-який тренінг, незалежно від того як його називають, за своєю сутністю є психологічним [8, 18]. Розвиток теорії та методики тренінгового підходу щодо формування вмінь професійного спілкування студентів агроекономічного профілю знаходиться на початковому етапі, тому подальшого дослідження потребує розробка та обґрунтування тренінгу з формування вмінь професійного спілкування майбутніх економістів-аграрників, адаптованого до умов аграрного закладу вищої освіти.

Мета статті – проаналізувати психолого-педагогічні аспекти тренінгу та принципів ефективного його впровадження з метою формування вмінь професійного спілкування майбутніх фахівців агроекономічного профілю.

Виклад основного матеріалу. Результати теоретичного аналізу підходів до визначення сутності тренінгу свідчать про його багатоаспектність, оскільки він розглядається як метод, організаційна форма, засіб навчання, педагогічна технологія тощо. Досить поширеною є точка зору, згідно з якою тренінг належить до активних методів навчання, з чим важко погодитися, оскільки, по-перше, «активних методів» навчання не існує, а є методи активного навчання, по-друге, власне сам тренінг є збірною педагогічною категорією, яка включає в себе комплекс методів активного навчання. Л. В. Бондарєва доводить, що тренінг доцільно розглядати як педагогічну технологію навчання, оскільки він має чіткий алгоритм використання й гарантує досягнення запланованого результату в ході активної навчальної діяльності студентів, що передбачає виконання тренінгових вправ [3, 15]. Досить ґрунтовним є визначення тренінгу як цілезорієнтованої, спеціально впорядкованої системи методів роботи й спеціальних вправ, що забезпечують підготовку майбутніх фахівців до умов професійної діяльності [2, 5]. У своїх дослідженнях ми виходимо з того, що тренінг – це послідовна реалізація на практиці заздалегідь спроектованої програми різноманітних методів активного навчання та вправ,

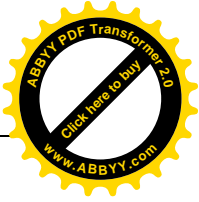
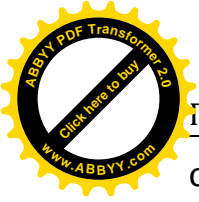

адаптованих до умов професійної діяльності майбутніх фахівців агроекономічного профілю, для формування в них умінь професійного спілкування. Можна погодитися з тим, що тренінгові заняття є однією із форм інтерактивного навчання.

Спираючись на дослідження О. В. Аксьонової [1] та В. І. Свистун [7], можна стверджувати, що від інших форм і засобів навчання тренінг відрізняється граничністю цілей (зусилля спрямовуються на досягнення чітко визначеної мети); поведінковою спрямованістю (розширює не стільки знання, скільки сприяє відпрацюванню конкретних моделей поведінки й формування відповідних умінь); прикладним характером (підпорядкований розв'язанню практичних ситуацій); високою інтенсивністю і досить короткою тривалістю; атмосферою невимушеності й свободи спілкування між його учасниками; спрямованістю на психологічну допомогу учасникам групи в саморозвитку не тільки й навіть не стільки з боку тренера, скільки від самих учасників.

Організаційною формою реалізації педагогічної технології формування професійно-комунікативних умінь студентів агроекономічного профілю став розроблений нами тренінг «Професійне спілкування економіста-аграрника». Під час розробки тренінгової програми нами не ставилося на меті досягнення максимального рівня сформованості вмінь професійного спілкування майбутніх економістів-аграрників, адже як інтегративні властивості особистості ці вміння не є сталими й незмінними, а формуються впродовж усього професійного життя. Зважаючи на це, головне завдання вбачалося в тому, щоб забезпечити формування вмінь професійного спілкування на достатньому рівні та дати поштовх розвитку (саморозвитку) цих умінь у майбутньому.

В основу тренінгу покладено технологічний підхід, розроблений у лабораторії організаційної психології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України під керівництвом Л. М. Карамушки [10, 56–57]. Тренінгова програма відповідно до цього підходу здійснювалася за таким загальним дизайном: а) змістовно-смісловий компонент – використання методів і форм роботи, що сприяють розумінню майбутніми економістами сутності професійного спілкування та його істотних характеристик; б) діагностичний компонент – використання методів і форм роботи, що забезпечують майбутнім фахівцям агроекономічного профілю діагностику компонентів власного рівня сформованості вмінь професійного спілкування та найбільш важливих особистісних характеристик, необхідних для цього спілкування; в) корекційно-розвивальний компонент – використання методів і форм роботи, необхідних для

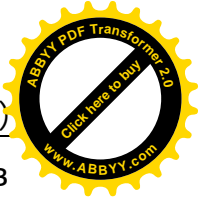
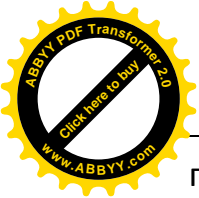

оволодіння студентами вміннями професійного спілкування.

На відміну від наявних комунікативних тренінгів, наш підхід до конструювання тренінгу як засобу формування вмінь професійного спілкування майбутніх фахівців агроекономічного профілю базується на таких основних теоретичних положеннях: вихідним базисом і концептуальним підґрунтям для розробки тренінгу стала структура професійного спілкування економіста-аграрника, яку розглядаємо як систему, що складається з трьох структурних компонентів – комунікативного, перцептивного й інтерактивного; зміст тренінгу має відтворювати особливості професійно-комунікативної діяльності майбутнього економіста аграрної сфери й вибудовуватися так, щоб сприяти оволодінню ним системою вмінь професійного спілкування, системотвірним фактором якої є мовленнєві вміння; формування вмінь професійного спілкування відбувається поетапно з визначенням мети й завдань кожного етапу, при цьому не виключається одночасне формування кількох видів умінь або ж одних і тих же вмінь на різних етапах практичної реалізації тренінгової програми.

У психолого-педагогічній практиці однією з найскладніших проблем є визначення принципів побудови й проведення тренінгових занять, особливо з урахуванням специфіки організації навчального процесу у вищій школі. Найбільш поширеною є точка зору, згідно з якою основними принципами ефективного проведення тренінгу є такі: добровільність, активність, «тут і тепер», «Я-висловлювання», конфіденційність та рівноправність. Проте як свідчить аналіз, останнім часом з'явилися й інші підходи до визначення вказаних принципів. Один із них знаходимо в публікації Т. В. Остафійчук, яка вважає, що основні принципи тренінгу пов'язані із загальнодидактичними та запропонувала відносити до них такі: створення мотиваційного, рефлексивного та пошуково-евристичного мікросередовища, вільного вибору й безоцінних суджень, адекватного рівня труднощів, навчальних проблемних ситуацій, чергування логічної й евристичної діяльності [9]. На думку І. М. Мельничук і В. Я. Чорній, під час організації комунікативних тренінгів доцільно реалізовувати такі принципи: організації руху (принцип розвитку подій); організації простору (принцип метафоризації); організації часу (принцип транспективи) [5].

Необхідно зазначити, що переважна більшість опублікованих праць щодо проведення тренінгів розраховані на підготовку вже сформованих фахівців і не враховують соціально-психологічні особливості студентських груп. Одна з ключових особливостей полягає в тому, що студенти знайомі між собою та добре поінформовані один про одного і їхнє спілкування

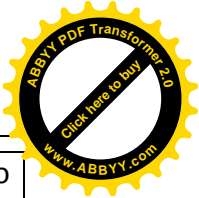
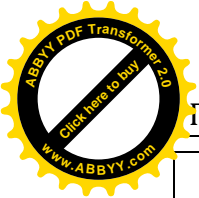
продовжується поза межами занять, оскільки вони зазвичай проживають в одному гуртожитку. Отже, структуру навчальної групи формують студенти та їх поєднання в певні групи взаємовідносинами формального й неформального характеру. За таких обставин важко дотримуватися принципу конфіденційності, хоча, на наш погляд, це суттєво не впливає на ефективність проведення тренінгу. Водночас у цьому випадку недоцільним буде проведення вправ, пов'язаних із знайомством учасників тренінгу один з одним. Ще одна особливість пов'язана з чисельністю студентів у групі, яка зазвичай знаходиться на рівні 20–25 осіб, тобто це дещо більше, ніж рекомендується багатьма теоретиками й практикаками тренінгу (10–15 осіб). Проте, як свідчать дослідження, багато тренерів досить успішно проводили тренінги у відносно великих групах (30–40 осіб), тому реалізацію тренінгової програми щодо формування вмінь професійного спілкування в студентській групі можна вважати цілком виправданою. Варто також звернути увагу на те, що студентські академічні групи хоча й переважно гомогенні (подібні) за віковим складом, проте вони є гетерогенними за типологічними складом, тобто студенти відрізняються між собою за типами особистості й стилями поведінки, рівнем інтелекту, психологічними проблемами та переконаннями й ціннісними орієнтаціями. Тому для повноцінної організації тренінгової роботи доцільно було гармонійно поєднувати різні методи активного навчання.

З огляду на вищевикладене, а також враховуючи мету й завдання нашого дослідження, в основу тренінгової роботи було покладено такі принципи (табл. 1).

Таблиця 1

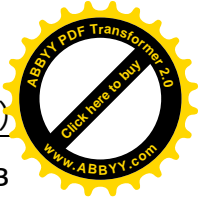
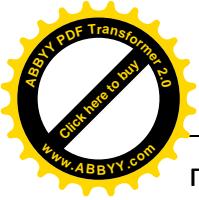
Основні принципи тренінгової роботи з формування вмінь професійного спілкування майбутніх фахівців агроекономічного профілю

Назва принципу	Стисла характеристика
Активність	передбачає необхідність створювати відповідні умови для вияву активності групи, тобто всі учасники тренінгу повинні брати активну участь у тому, що відбувається під час тренінгу. Під час занять студенти постійно залучаються до різних дій: обговорення й програвання рольових ситуацій, ігор, виконання вправ, спостереження за заздалегідь наданими критеріями за поведінкою (діями) інших учасників
Дослідницька творча позиція	тісно пов'язана з принципом активності, адже саме така позиція зумовлює відкритість до нового досвіду, здатність і прагнення активно спостерігати за власними особистісними змінами. Передбачає створення таких ситуацій, коли учасникам потрібно самостійно знайти рішення проблеми й сформулювати уже відомі закономірності спілкування

«Тут і тепер»	орієнтує учасників тренінгу на те, щоб предметом їх аналізу постійно були процеси, що відбуваються в групі в певний момент дії, почуття, що переживаються в конкретний момент, думки, що панують у цей момент. Концентрація уваги на тому, що відбувається на конкретному занятті й акцент на конкретних ситуаціях сприяє більш глибокій рефлексії учасників, зосередженню уваги на собі, своїх думках і розвитку навичок самоаналізу
Об'єктивації (усвідомлення) поведінки	забезпечення під час навчального процесу зміни поведінкової позиції учасників з імпульсивного (інтуїтивного), стереотипного на об'єктиваний рівень, що дає змогу здійснювати зміни під час тренінгу. Універсальним засобом цього процесу є зворотний зв'язок
Використання зворотного зв'язку між членами групи	завдяки цьому зв'язку кожен учасник тренінгу отримує уявлення про те, які емоційні реакції в членів групи викликає його поведінка; як він сприймається оточуючими; у яких випадках його інтерпретація ситуацій спілкування є неадекватною
«Відвертість і відкритість»	головне в роботі групи – не лицемірити й не обманювати. Чим більш відвертими є розповіді про те, що справді хвилює та цікавить учасників, тим більш відвертим є виявлення почуттів, тим більш успішною стає й робота групи в цілому
Принцип «Я»	основна увага учасників має бути зосереджена на процесах самопізнання, на самоаналізі й рефлексії. Оцінювання поведінки кожного члена групи здійснюється через висловлювання власних почуттів і переживань, що виникають з того чи іншого приводу, в тій чи іншій професійній ситуації
«Я висловлювання»	передбачає необхідність викладати думки лише від першої особи: я вважаю, я відчуваю, що . . . Цей принцип ґрунтується на тому, що кожен із учасників не може, напевно, знати думки інших і відповідати за них, тому необхідно використовувати «Я висловлювання»
Соціального партнерства	передбачає організацію спілкування з урахуванням інтересів, думок, почуттів, цінностей інших учасників, а не для досягнення однією із сторін цілей за рахунок інтересів інших, що створює в тренінговій групі атмосферу безпеки, довіри, відкритості й надає змогу учасникам експериментувати з власною поведінкою, не соромлячись помилок
Доброзичливого ставлення до всіх учасників групи	полягає в тому, що в усіх є переваги й недоліки, тому сприймати кожного слід таким, яким він є (позитивне ставлення до особистості кожного учасника тренінгу в цілому при конфронтації за окремими формами його поведінки, які необхідно змінити)

Переважає більшість принципів тренінгової роботи не нові, оскільки їх витоки були закладені в концепції соціально-психологічного навчання (Ю. Л. Ємельянов, Л. А. Петровська, Т. С. Яценко), й були нами сформульовані, спираючись на праці О. В. Киричука, С. І. Макшанова, Л. О. Савенкової [6]. У той же час, на відміну від наявних підходів, вони, по-перше, враховують специфіку організації навчання у вищій школі; по-друге, розглянуті крізь призму формування вмінь професійного спілкування, тому

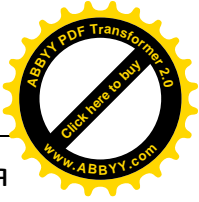
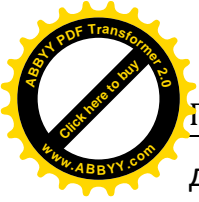

послідовна реалізація названих принципів розглядалася як одна з умов ефективності тренінгу.

За своєю структурою тренінг складається зі вступу, основної частини та заключної частини. Вступна частина має назву «Професійне спілкування економіста-аграрника: структура, функції, генезис» і присвячена вона розгляду концептуальних аспектів вказаного спілкування. Основна частина містить чотири міні-модулі: 1) «Культура фахового мовлення як складник культури професійного спілкування економіста»; 2) «Невербальні засоби та механізм взаєморозуміння в професійному спілкуванні економіста-аграрника»; 3) «Взаємодія та самоуправління в професійному спілкуванні економіста аграрного профілю»; 4) «Організація ефективного професійного спілкування й раціональної поведінки фахівця агроекономічного профілю в конфліктних ситуаціях». Модульна побудова тренінгу забезпечує гнучкість навчання, можливість його модифікації, а також логічність і завершеність певної частини й курсу в цілому.

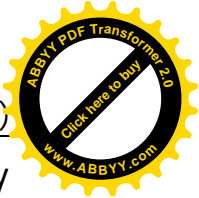
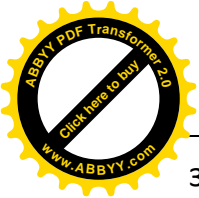
Реалізація змістовно-сислового, діагностичного й корекційно-розвивального компонентів кожного із зазначених модулів технології здійснювалася через систему інтерактивних технік (комплекс методів інтерактивного навчання), зокрема: презентації, міні-лекції, міні-кейси, «мозкові штурми», рольові й ділові ігри, дискусії, робота в парах і малих групах, метод проектів, складання й розв'язування тематичних кросвордів, психогімнастичні вправи, психологічні практикуми тощо. При цьому значна увага приділялася обговоренню зі студентами результатів виконання практичних вправ і рефлексії власних дій. Невід'ємним компонентом тренінгу стало використання наприкінці кожного тренінгового заняття міні-кейсів як інтегрального завдання, покликаного допомогти студентам перенести сформовані вміння в реальність. Тобто аналіз і вирішення проблемних професійно-комунікативних ситуацій слугували інструментом для закріплення й перенесення в реальність здобутих знань і вмінь під час виконання тренінгових вправ і процедур.

Співвідношення й послідовність використання методів і форм роботи на кожному тренінговому занятті визначалося конкретною темою й особливостями аудиторії. Водночас загальний підхід до проведення тренінгових занять передбачав наявність таких структурних блоків: організаційний блок (повідомлення теми, мети, плану й процедури тренінгового заняття); блоки активізації (афоризми, цитати, цікаві факти та приклади) та актуалізації опорних знань (обговорення досвіду студентів); діагностичний блок (діагностика індивідуального рівня готовності студента

до фахово-комунікативної діяльності); інформаційний блок (обговорення основних теоретичних положень, провідних проблем теми); блок практичних завдань (розвиток і тренування вмінь професійного спілкування студентів); зворотний зв'язок (обговорення результатів виконання всіх завдань, що надаються до тренінгу та під час його проведення, рефлексія). Деякі особливості притаманні першому тренінговому заняттю й підпорядковувалися тому, що воно є вступним до тренінгу, тому організаційний блок включав повідомлення теми, мети, плану й процедури тренінгу, встановлення правил і принципів роботи, виявлення очікувань студентів щодо результатів тренінгу, а діагностичний – вхідне анкетування, діагностику індивідуального рівня сформованості вмінь професійного спілкування студентів; специфіка підсумкового заняття тренінгу полягала в тому, що діагностичний блок охоплював презентацію індивідуальних програм саморозвитку вмінь професійного спілкування студентів та їх оцінювання, вихідне анкетування, діагностику індивідуального рівня сформованості вмінь професійного спілкування, загальний аналіз результатів тренінгу, підсумкову рефлексію).

Характерною особливістю розробленої та реалізованої на практиці тренінгової програми є те, що вона забезпечує доцільне поєднання як аудиторної, так і самостійної роботи, як індивідуальної, так і групової роботи. Так, додатково до аудиторної роботи студентам обов'язково пропонувалася самостійна робота, що полягає у самостійному виконанні домашніх завдань, об'єднаних у два блоки: 1) обов'язкові завдання для всіх (теоретичне завдання – підготуватися до виступу в обговоренні теоретичних питань за темою; проектне творче завдання з науково-дослідної роботи); 2) індивідуальні завдання на вибір (підготувати виступ, доповідь, реферат з теми; написати тези, статтю, есе; виступити на науково-практичній конференції; підготувати кросворд за темою; підготувати інноваційний метод вивчення теми (міні-тренінг, або ділову, рольову чи інтелектуальну гру, або кілька міні-кейсів чи ситуаційних вправ)). Для ефективності реалізації самостійної роботи здійснювалася консультативна робота (індивідуальна й групова). Під час проведення консультацій проводилася бесіда викладача зі студентами з приводу проблем, що пов'язані з професійним спілкуванням. Майбутні фахівці агроекономічного профілю мали змогу отримати відповіді на запитання з приводу роз'яснення результатів тестування, розвитку своїх комунікативних здібностей і вмінь, подолання труднощів у професійному спілкуванні, а також щодо виконання індивідуальних науково-дослідних

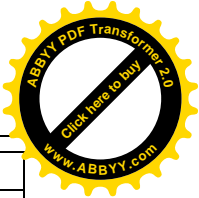
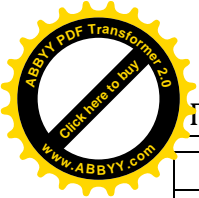
завдань, які тематично входили в індивідуальні програми саморозвитку вмінь професійного спілкування. Ці програми передбачали визначення кожним студентом перспектив подальшої індивідуальної діяльності щодо вдосконалення вмінь професійного спілкування. Контроль та оцінювання результативності виконання самостійної роботи здійснювався на підставі презентації її результатів.

Тепер вважаємо за доцільне розкрити особливості дизайну одного із міні-модулів, а саме «Невербальні засоби та механізм взаєморозуміння в професійному спілкуванні економіста-аграрника» (табл. 2), який найбільший за бюджетом часу й охоплював три тренінгові заняття. Так, на першому занятті спочатку виконувалися психогімнастичні вправи, спрямовані на формування невербальних умінь, потім проводився психологічний практикум: «Впізнай емоцію за мімікою». Третє завдання було пов'язано з вирішенням тематичного кросворду, після чого організовувалася робота з мікроситуаціями (інсценування коротких рольових сюжетів) та виконувалося творче завдання (робота в малих групах).

Таблиця 2

Дизайн міні-модуля 2: «Невербальні засоби та механізм взаєморозуміння в професійному спілкуванні економіста-аграрника»

Мета: оволодіти невербальними засобами спілкування, соціальною перцепцією, технікою самопрезентації й створення позитивного іміджу, навчитися долати комунікативні бар'єри		
Конкретизовані навчальні цілі:		
<i>пізнавальна:</i>	<i>практична:</i>	<i>мотиваційна:</i>
систематизувати, узагальнити й засвоїти інформацію щодо невербальних засобів і механізму взаєморозуміння в професійному спілкуванні	сформувати немовленнєві та перцептивні вміння, уміння самопрезентації та активного слухання, а також розвинути емпатію та рефлексію в майбутніх економістів	осмислити важливість невербальних засобів і соціальної перцепції в професійному спілкуванні, набути прагнення досягти більш високого рівня володіння цими вміннями
Конкретні вміння професійного спілкування економіста, що формуються:		
<i>основні</i>	<i>супутні:</i>	
невербальні (немовленнєві) вміння; активно рефлексивно й нереклексивно слухати співрозмовника, розуміти його внутрішні переживання й мотиви; соціальної перцепції («читання з обличчя»); орієнтуватися в ситуації професійного спілкування; адекватно сприймати, усвідомлювати, правильно інтерпретувати та передавати інформацію під час спілкування; вміння самопрезентації, тобто «подати себе» в цей момент у потрібному аспекті	мовленнєві (вербальні) вміння; композиційно будувати, реалізовувати план професійного спілкування та прогнозувати його кінцеві результати; встановлювати й підтримувати професійний контакт (емоційний і пізнавальний) та управляти ним; відчувати, встановлювати й підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні	

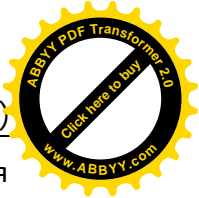
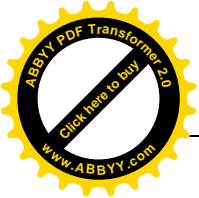
Тематичний план
I. Невербальні компоненти професійного спілкування економіста і їх роль у механізмі соціальної перцепції (інформаційно-пізнавальний компонент)
1. Сутність і структура невербальних засобів професійного спілкування
2. Особливості кінетичних засобів професійного спілкування
3. Самопрезентація як засіб створення позитивного іміджу економіста в професійному спілкуванні
4. Механізм сприйняття й розуміння в професійному спілкуванні
5. Технологія активного рефлексивного слухання як засіб встановлення зворотного зв'язку
6. Труднощі й бар'єри в професійному спілкуванні та шляхи їх подолання
II. Комплект методик для діагностики невербальних засобів спілкування та вмінь соціальної перцепції (діагностичний компонент)
1. Методика оцінки власного іміджу
2. Тест «Оцініть свій імідж» (за Дж. Ягером)
3. Шкала самомоніторингу М. Снайдера
4. Шкала вимірювання тактик самопрезентації С. Лі, Б. Куїглі та ін. (модифікація О. А. Пікульової)
5. Тест на визначення умінь і здібностей слухати співрозмовника
6. Методика дослідження рівня емпатійних тенденцій І. М. Юсупова
III. Тренінг формування немовленнєвих і перцептивних умінь та самопрезентації економіста (корекційно-розвивальний компонент)
Заняття 1. Розвиток невербальних засобів професійного спілкування
Заняття 2. Формування вмінь самопрезентації й позитивного іміджу економіста
Заняття 3. Механізм взаєморозуміння. Комунікативні бар'єри в професійному спілкуванні економіста й шляхи їх подолання

Завершувалося вказане заняття, як й інші з цього тренінгу, аналізом проблемних фахово-комунікативних ситуацій (робота в малих групах (3-5 осіб) з міні-кейсами). Аналогічний дизайн мають й інші міні-модулі розробленого тренінгу.

Висновки. Результати дослідження свідчать про доцільність впровадження тренінгу «Професійне спілкування економіста-аграрника» в систему вищої аграрної освіти для формування в майбутніх фахівців агроекономічного профілю вмінь професійного спілкування, адже апробація вказаного тренінгу впевнила у значному зростанні рівнів володіння студентами цими вміннями, визначення яких (рівнів) здійснювалося на основі спеціально обґрунтованих критеріїв і показників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економічних дисциплін : навч. посібник / О. В. Аксьонова. – К. : КНЕУ, 2006. – 708 с.
2. Бізнес-тренінги для економістів : навч. посібник / Н. Ю. Бутенко, О. О. Герасименко, О. Ю. Гулевич та ін. – К. : КНЕУ, 2007. – 280 с.
3. Бондарева Л. В. Навчальний тренінг як засіб професійної підготовки майбутніх менеджерів організації в економічних університетах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Бондарева. – К., 2006. – 20 с.

4. Медвідь Л. А. Впровадження тренінгових технологій з метою формування ключових компетентностей в економічному університеті [Електронний ресурс] / Л. А. Медвідь // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5 (13). – Режим доступу :

<http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.

5. Мельничук І. М. Психолого-педагогічний тренінг як активний засіб підвищення комунікативної компетентності майбутнього фахівця фінансово-економічної сфери / І. М. Мельничук, В. Я. Чорній // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 6. – С. 97-101

6. Савенкова Л. О. Тренінг як засіб формування психолого-педагогічної компетентності викладачів / Л. О. Савенкова // Наукові праці. – Вип. 95, Т. 108. Педагогіка. – М. : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 90–94.

7. Свистун В. І. Тренінговий метод формування управлінської компетентності у майбутніх керівників-аграрників / В. І. Свистун // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць. – Х., 2005. – № 11. – С. 36–42.

8. Сидоренко Е. В. Технологии создания тренинга. От замысла к результату / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2008. – 329 с.

9. Остафійчук Т. Методологічні засади психологічного тренінгу педагогічної креативності викладачів-лінгвістів / Т. Остафійчук // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 1. – С. 128–137.

10. Технології роботи організаційних психологів : навч. посібник / [Л. М. Карамушка, Т. В. Зайчикова, О. В. Винославська та ін.] ; за наук. ред. Л. М. Карамушки. – К. : Фірма «ІНКОС», 2005. – 366 с.

РЕЗЮМЕ

А. В. Кучер. Тренінг как средство формирования умений профессионального общения будущих экономистов-аграрников.

В статье раскрыты особенности проведения тренинга «Профессиональное общение экономиста-аграрника». Представлено содержание и структуру тренинга, подробно описаны принципы проведения тренинга. Отмечено необходимость применения тренинга в системе высшего аграрного образования для подготовки будущих специалистов агроэкономического профиля к профессиональному общению.

Ключевые слова: *тренинг, умение, профессиональное общение, формирования, экономист-аграрник, принципы, технологический подход.*

SUMMARY

A. Kucher. Training as means of forming professional communication skills of future economists of agrarian profile.

The features of conducting of training «The professional communication of agrarian economist» are exposed in the article. Maintenance and training structure are presented; it's described in details the principles are used in the process of organizing of the training. It's stressed that application of training in the system of higher agrarian education for preparation of future specialists of agroeconomic profile for the professional communication.

Key words: *training, skills, professional communication, forming, economist of agrarian profile, principles, technological approach.*